

УДК 613.7:613.292:371.217.3:371.7

МЕДИКО-САНІТАРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЗДОРОВЛЕННЯ І ВІДПОЧИНКУ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ВЛІТКУ 2004 РОКУ

Микита Х.І., Літовченко Т.В., Маркович В.П., Підліський Й.З.

Ужгородський національний університет, кафедра соціальної медицини, гігієни з курсом історії медицини, Закарпатська обласна санітарно-епідеміологічна станція, м. Ужгород

Ключові слова: відпочинок, оздоровлення, медико-санітарне забезпечення, діти, підлітки, санепідстанція

Вступ. Надзвичайно важливе значення у літній період має хороший відпочинок та оздоровлення дітей і підлітків. Протягом літнього відпочинку оздоровлення дітей відбувається внаслідок тривалого перебування на свіжому повітрі та дії ультрафіолетової радіації. Сприятливо впливають на дитячий організм загартовуючі заходи, висока рухова активність, суспільно-корисна праця, повноцінне харчування, яке збагачене свіжими овочами та ягодами. Все це сприяє зміцненню здоров'я та фізичного розвитку дітей [10-14].

Літній оздоровчий період потребує старанної підготовки. Тому, згідно з розпорядженням Президента України, Постанов Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, наказу МОЗ України, розпорядження голови Закарпатської обласної державної адміністрації, спільного наказу управління охорони здоров'я і обласної санепідстанції щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей у 2004 році і на період до 2008 року, в області проведена значна робота. Питання оздоровлення дітей було розглянуто на колегії управління охорони здоров'я обласної державної адміністрації і облас-

ної санепідстанції та трьох колегіях санепідслужби. Інформація про хід оздоровлення дітей розглядалась на щотижневих нарадах у заступника голови обласної державної адміністрації з участю обласної санепідстанції. В обласній санепідстанції видано наказ про створення бригади спеціалістів для проведення перевірок підготовки оздоровчих закладів до прийому дітей та під час їх роботи в усіх містах і районах області [1-9].

Метою наших досліджень було вивчення медико-санітарного забезпечення оздоровлення і відпочинку дітей та підлітків Закарпатської області влітку 2004 року.

Матеріали та методи. Відділенням гігієни дітей та підлітків обласної санепідстанції розроблено ряд методичних матеріалів із питань організації роботи санепідстанції з контролю за роботою оздоровчих закладів для керівництва в роботі як спеціалістів інших підрозділів обласної санепідстанції, так і спеціалістів міських і районних санепідстанцій. Районними і міськими санепідстанціями проведені спільні з центральними і міськими лікарнями медроди. Санепідстанціями спільно із

зацікавленими органами і організаціями проведено 54 наради з питань організації оздоровлення і відпочинку дітей. За матеріалами санепідстанцій прийнято 42 рішення. Керівникам оздоровчих закладів направлено 493 санітарні приписи з санітарно-гігієнічними і протиепідемічними заходами. Обласною санепідстанцією проводився щотижневий збір детальної інформації для систематичного аналізу ситуації в області з організації літнього оздоровлення та відпочинку школярів і при необхідності приймалися невідкладні міри щодо вирішення проблемних питань.

Проаналізований звітний матеріал обласної санепідстанції з лабораторного дослідження якості питної води та харчування (калорійність їжі, „С”-вітамінізації їжі, якість термічної обробки, гігієнічні змиви тощо).

Результати досліджень та їх обговорення. За даними управління у справах сім'ї та молоді обласної держадміністрації, в області планувалось оздоровити 94862 (50%) дітей від загальної кількості дітей шкільного віку. Охоплено оздоровленням і відпочинком 107667 (56,7%) дітей. В області

працювало 555 закладів для оздоровлення та відпочинку дітей і 7 санаторіїв (табл. 1). Як видно із таблиці, на базі навчальних установ працювало 452 заклади з денним перебуванням, у яких оздоровилось і відпочило 81776 (75,9%) від усіх охоплених оздоровленням школярів, 8 – із цілодобовим перебуванням, у яких оздоровлено 1827 дітей і 14 – із цілодобовим перебуванням на базах шкіл-інтернатів, у яких оздоровилось 2265 дітей. Крім того, в області працювали 3 табори праці і відпочинку, у яких оздоровлено 290 дітей; 23 заклади релігійних громад, у яких оздоровлено 5701 дитина; 13 профільних закладів, у яких оздоровлено 3525 дітей і 7 наметових закладів, у яких оздоровлено 549 дітей; 10 позаміських дитячих стаціонарних оздоровчих закладів, у яких оздоровилось 6570 дітей, у тому числі 715 дітей із-за меж області і 16 інших позаміських туристично-оздоровчих комплексів, баз відпочинку, у яких оздоровилось 5154 дитини, у тому числі 1559 дітей із-за меж області; 16 оздоровчих закладів із денним перебуванням на лікувально-профілактичних базах, у яких оздоровилось 1105 дітей.

Таблиця 1

Заклади для оздоровлення і відпочинку дітей та підлітків у Закарпатській області

№№ п/п	Назва закладу	Кількість закладів	Оздоровлено дітей	%
1.	Навчальні заклади з денним перебуванням	452	81776	75,9
2.	Навчальні заклади з цілодобовим перебуванням	8	1827	1,7
3.	Школи-інтернати з цілодобовим перебуванням	14	2265	2,1
4.	Табори праці та відпочинку	3	290	0,3
5.	Заклади релігійних громад	23	5701	5,3
6.	Профільні заклади	13	3525	3,3
7.	Наметові заклади	7	549	0,5
8.	Позаміські дитячі стаціонарні оздоровчі заклади	10	6570	6,1
9.	Позаміські туристично-оздоровчі комплекси, бази відпочинку	16	5154	4,8
10.	Оздоровчі заклади з денним перебуванням на лікувально-профілактичних базах	16	1105	1,02

Необхідно відзначити, що органами влади і всіма задіяними установами й організаціями особлива увага зверталась на організацію та оздоровлення дітей-сиріт, дітей, які постраждали від Чорнобильської катастрофи тощо (табл. 2).

Таблиця 2

Оздоровлення дітей певних категорій

№№ п/п	Категорії дітей	Кількість оздоровлених дітей	%
1.	Діти-сироти і діти, що позбавлені батьківського піклування	1243	90,2
2.	Діти з багатодітних і малозабезпечених сімей	58272	80,8
3.	Діти-інваліди	1593	48,3
4.	Діти, які постраждали внаслідок катастрофи на ЧАЕС	1148	64,0
5.	Діти, які перебувають на диспансерному обліку	23964	22,0
6.	Діти працівників, які загинули під час виконання службових обов'язків	4	80,8
7.	Обдаровані і талановиті діти	19297	68,7

Так, за літній період оздоровленням охоплено: дітей-сиріт і дітей позбавлених батьківського піклування – 1243 (90,2%) від загальної кількості таких дітей; дітей із багатодітних і малозабезпечених сімей – 58272 (80,8%); дітей-інвалідів – 1593 (48,3%); дітей, які постраждали внаслідок катастрофи на ЧАЕС – 1148 (64,0%); дітей, які перебувають на диспансерному обліку – 23964 (22,0%); дітей працівників, які загинули під час виконання службових обов'язків – 4 (80,8%); обдарованих і талановитих дітей – 19297 (68,7%).

Значно покращилось у 2004 році фінансове забезпечення оздоровчої кампанії. З обласного бюджету використано 892,3 тис. гривень від передбачених 892,6 тис. гривень, з місцевих бюджетів фактично використано 3153,3 гривень від передбачених 2822,2 гривень. Залучених коштів фактично використано 4905,9 гривень від передбачених 2606,4 гривень, із них 2500,0 гривень з фонду соцстраху.

Особлива увага приділялась літньому оздоровленню дітей-сиріт. Усі школи-інтернати, що фінансуються із обласного бюджету, оздоровлювались на базах відпочинку, за кордоном і на власних базах. Перечинська школа-інтернат для сиріт протягом літа оздоровлювала дітей на базі оздоровчого комплексу „Дубриничі” Перечинського району, де загалом у п'ять змін оздоровлені усі 306 дітей-сиріт, а 58 дітей цієї школи відпочивали в сім'ях у Голландії. Діти-сироти Часлівської, Домбоківської, Чертежської, Малоберезнянської допоміжних шкіл-інтернатів оздоровлювались на базі туристично-оздоровчого комплексу “Закарпаття” у м. Берегові. Протягом літа 2004 року оздоровчі заклади були організовані у трьох спеціалізованих школах-інтернатах, у яких оздоровлено 262 дитини-інваліди.

Значну увагу оздоровчій кампанії приділили позашкільні навчальні заклади. Так, Закарпатським центром туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді організовано археологічну експедицію, яка розпочала свою роботу 28 травня і тривала до 1 жовтня 2004 року. В експедиції взяли участь 420 дітей області, а також понад 500 волонтерів із різних областей України, Росії, Румунії, Угорщини та Словаччини. Закарпатський центр науково-технічної творчості учнівської молоді своїх 240 гуртківців та активістів МАНу оздоровлював на базі відпочинку „Смерековий камінь” у с. Осій Іршавського району. 75 дітей із центру науково-технічної творчості відпочивали на базі Ялтинського Центру науково-технічної творчості учнівської молоді в Автономній республіці Крим.

Для відкриття дитячих оздоровчих закладів місцевими органами виконавчої влади були створені спеціальні комісії у складі представників усіх зацікавлених служб для перевірки їх готовності. Всі оздоровчі заклади і заклади відпочинку відкривались з оформленням відповідних актів, санітарного паспорту, погодження із санепідслужбою.

Згідно з Постановою Головного державного

санітарного лікаря України та інших розпорядчих документів Міністерства охорони здоров'я санепідслужбою забезпечувався посилений державний санітарно-епідеміологічний нагляд за підготовкою і функціонуванням дитячих оздоровчих закладів. Особлива увага зверталась на оздоровчі заклади, які були розміщені на орендованих площах, заклади приватної форми власності, наметові табори, табори релігійних конфесій. При перевірці оздоровчих закладів важливе значення приділялось питному водопостачанню, каналізуванню, оснащенню харчоблоків і медичних пунктів, забезпеченню продуктами харчування, створенню умов повноцінного оздоровлення дітей тощо.

За літній період 2004 року спеціалістами санепідстанцій проведено 1127 перевірок дотримання санітарного законодавства у закладах оздоровлення і відпочинку дітей, у тому числі 637 (56,5%) комплексних. Лабораторно досліджено: 757 аналізів питної води з мікробіологічних показників, із них 43 (5,7%) нестандартні; 509 аналізів питної води з санітарно-хімічних показників, із них 15 (2,9%) нестандартних; 312 обідів на калорійність, із них 15 (4,8%) не відповідають санітарним нормам; 35 добових раціонів, із відхиленнями не виявлено; 9842 гігієнічні змиви, із них 318 (3,2%) позитивних; 782 проби продуктів з мікробіологічних показників, із них 26 (3,3%) позитивних; 211 проб продуктів із санітарно-хімічних показників, відхилення не зареєстровані; 180 проб їжі на якість термічної обробки, позитивні не зареєстровані; 100 проб „С”- вітамінізації їжі, із них 3 (3,0%) не відповідають нормам; 555 проб із токсикологічних досліджень, із них 2 (0,3%) не відповідають нормам. У кожному випадку нестандартних результатів лабораторних досліджень санепідстанціями застосовувались міри адміністративного впливу, інформування керівників закладів, повторні дослідження. За виявлені порушення санітарного законодавства в оздоровчих закладах влітку 2004 р. накладено 122 штрафи на суму 2669 гривень.

У підготовчий період з метою недопущення відкриття оздоровчих закладів на базі навчальних установ, у яких не були створені відповідні умови для організації оздоровлення і відпочинку дітей, санепідстанціями винесено 18 постанов про тимчасове припинення їх експлуатації. З ініціативи санепідстанції від роботи тимчасово відсторонені 53 працівники. Порушення санітарних норм і правил в оздоровчих закладах, в основному пов'язане з організацією роботи харчоблоку, організації харчування та проходження працівниками закладів медоглядів. Більша кількість порушень санітарних норм і правил виявлена в оздоровчих закладах на базі навчальних установ.

При вивченні харчування відзначено, що в оздоровчих закладах з цілодобовим перебуванням дітей, харчування було більш повноцінним, ніж у закладах з денним перебуванням, що пояснюється різним фінансовим забезпеченням. Якщо в цілодобових оздоровчих закладах вартість харчування складала від 12 до 18 гривень, то в закладах із ден-

ним перебуванням лише 3 гривні. Відповідно до фінансування, значно кращим було забезпечення основними продуктами харчування оздоровчих закладів із цілодобовим перебуванням дітей.

Обласним управлінням охорони здоров'я, територіальними лікувально-профілактичними установами проводилась відповідна робота із забезпечення якісного медичного обслуговування дітей в оздоровчих закладах. За кожним дитячим оздоровчим закладом були закріплені територіальні лікувально-профілактичні установи для надання невідкладної та спеціалізованої медичної допомоги. За даними управління охорони здоров'я облдержадміністрації за літній період 2004 року у дитячих оздоровчих закладах зареєстровано 575 випадків простудних захворювань і 18 випадків мілких травм. Випадків гострих кишкових інфекційних захворювань і харчових отруєнь в оздоровчих закладах влітку 2004 року не зареєстровано. Покращилась у порівнянні з попередніми роками і робота педіатричної служби з організації оздоровлення дітей, які перебувають на диспансерному обліку. Впроваджено відкриття на базі лікувально-профілактичних установ оздоровчих закладів, у яких оздоровлювались діти, які перебувають на диспансерному обліку. На санаторно-курортне лікування направлялись, у першу чергу, діти-

інваліди, діти-сироти, діти, що позбавлені батьківського піклування, діти із малозабезпечених і багатодітних сімей.

Висновки. 1. Органами державної влади з участю санепідслужби та лікувальної мережі області проведена значна робота з медико-санітарного забезпечення оздоровлення і відпочинку дітей та підлітків Закарпатської області влітку 2004 року. 2. Управлінням охорони здоров'я спільно з обласною санепідстанцією розроблено ряд методичних матеріалів із питань медичного обслуговування та держсаннагляду за роботою оздоровчих закладів, в особливості тих, що були розміщені на орендованих площах, закладах приватної форми власності, наметових таборих, таборих релігійних конфесій. 3. Для систематичного контролю за літнім оздоровленням і відпочинком дітей обласною санепідстанцією проводився щотижневий збір детальної інформації та аналіз ситуацій і при необхідності приймалися невідкладні міри щодо вирішення проблемних питань. 4. Проблемними питаннями в організації літнього оздоровлення і відпочинку дітей залишаються недостатнє фінансування, недостатня кількість в області позаміських стаціонарних дитячих оздоровчих закладів, несвоєчасна підготовка деяких харчоблоків навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розпорядження Президента України №42 від 06.03.2004 р. „Про організацію літнього відпочинку та оздоровлення дітей у 2004 р.”
2. Постанова Верховної Ради України №14361/1/1-04 від 30.03.2004 р. „Щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2004 р.”
3. Постанова Кабінету Міністрів України №33 від 16.01.03 р. „Про затвердження Державної програми відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 р.”
4. Наказ МОЗ України №179 від 05.04.2004 р. „Про підготовку до оздоровчого сезону влітку 2004 р.”
5. Наказ державного комітету України у справах сім'ї та молоді №31 від 05.02.2004 р. „Про затвердження Типового положення про дитячий оздоровчий заклад”.
6. Постанова Головного державного санітарного лікаря України №53 від 07.05.2001 р. „Про медико-санітарне забезпечення літнього відпочинку та оздоровлення дітей”.
7. Розпорядження голови Закарпатської ОДА №153 від 20.03.2003 р. „Про обласну Програму відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 р.”
8. Розпорядження голови Закарпатської ОДА №206 від 26.04.2004 р. „Про організацію літнього відпочинку та оздоровлення дітей у 2004 році”.
9. Наказ управління охорони здоров'я та обласної санепідстанції №146-0/09-0/мережа від 05.05.2004 „Про медико-санітарне забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2004 року”.
10. Белявская В.И. Летние оздоровительные учреждения для детей и подростков // Гигиена детей и подростков. – М.: Медицина, 1989. – С.292-308.
11. Даценко І.І., Габович Р.Д. Організація медичної та профілактичної роботи в дитячих установах // Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. – Київ: Здоров'я, 1999. – С.605-607.
12. Даценко І.І., Денисюк О.Б., Долошицький С.Л., Пластунов Б.А., Толмачова Є.І., Шегедин М.Б. Гігієнічне обслуговування дитячих колективів // Загальна гігієна. – Львів: Світ, 2001. – С.187-188.
13. Кардашенко В.Н. Медицинское обеспечение детского и подросткового населения // Гигиена детей и подростков. – М.: Медицина, 1980. – С.398-410.
14. Румянцев Г.И., Вишневецкая Е.П., Козлова Т.А. Гигиенические основы охраны здоровья детей и подростков // Общая гигиена. – М.: Медицина, 1985. – С.331-335.

SUMMARY

MEDICAL AND SANITARY ENSURING CHILDREN OF TRANS-CARPATIA WITH RECREATION AND REST IN THE SUMMER OF 2004

Mykyta Kh.I., Litovchenko T.V., Markovych V.P., Pidliskyi Y.Z.

Regional local authorities together with sanitary and public health service departments have carried out significant work as to making healthier the children of Transcarpathia in summer of 2004, especially orphans, children deprived of parents wardship, children from large and poor families as well as those who were victims of the Chernobyl catastrophe.

The Public Health Board of the region and the sanitary and Epidemiology Department have worked out a number of recommendations concerning medical service and state sanitary inspection of public health establishments, especially those located on rented sites, establishments of private property, health camps, etc. To check summer recreation and rest the Regional Sanitary and Epidemiology Department collected detailed information and analyzed the situation weekly.

Key words: sanitary and public health service, recreation and rest, Sanitary and Epidemiology Department, children